

**Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta**

**BEZDOMOVECTVÍ V ZRCADLE
VŠEOBECNÉ DEKLARACE LIDSKÝCH
PRÁV**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Autor práce: Anetta Jarošová

Vedoucí práce: Mgr. Lenka Rosková

Datum odevzdání práce: 7. srpna 2012

Abstrakt

Právo na sociální zabezpečení, na práci, právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci a nárok na práva, která jsou nezbytná k zachování lidské důstojnosti má každý bez ohledu na barvu pleti, rasy, náboženství a pohlaví. Všechna tato práva a svobody zaručuje Všeobecná deklarace lidských práv. Samozřejmě se tato práva týkají i osob bez přístřeší, které jsou bez majetku a bez dokladů.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit jaký je postoj veřejnosti, kterou tvoří občané města České Budějovice, k problematice bezdomovectví a jaké je jejich povědomí o dodržování základních lidských práv.

V teoretické části bakalářské práce se zaměřuji na oblasti, které se problematiky bezdomovectví bezprostředně týkají. Na úvod mapuji historický vývoj bezdomovectví, jaké je situace dané problematiky v Evropě. Dále popisuji, jaké jsou základní formy a příčiny bezdomovectví, osobnost a kriminalita bezdomovců. Na závěr se zaměřuji na legislativní stránku, která se týká základních lidských práv, a popisuji činnost sociálních zařízení, které jsou pro bezdomovce určeny.

Praktická část shrnuje celkové výsledky výzkumu. Základ tvoří kvantitativní výzkum, který je doplněn kvalitativním šetřením. V praktické části jsou popsány cíle a metody výzkumu, jaký je výzkumný soubor a výsledky výzkumu. Závěr bakalářské práce obsahuje diskusi, která je věnována celkovým výsledkům kvantitativního a kvalitativního výzkumu a následnému potvrzení předpokládané hypotézy, že postoj veřejnosti k aktivní ochraně práv osob bez přístřeší je kladný.

Abstract

Everybody, regardless colour of the skin, race, religion or gender has the right to social security, the right to work, the right to security in the event of unemployment, sickness, and title to the rights necessary for maintaining human dignity. All these rights and freedoms are guaranteed by the Universal Declaration of Human Rights. These rights certainly also apply to those without shelter, who have no possession and no documents.

The aim of my bachelor thesis was to examine the attitude of the public, namely the citizens of České Budějovice, to the issue of homelessness and what their awareness of observance to the human rights is.

In the theoretical part of the bachelor thesis I focus on the areas directly linked to the problems of homelessness. At the beginning I analyze the historic development of homelessness and the situation in Europe. Then I describe the basic forms and causes of homelessness, the personality of homeless people and crime among them. Finally I focus on the legislation aspect related to the basic human rights and I describe the activities of social facilities dedicated to homeless people.

The practical part summarizes the overall results of the research. It is based on quantitative research complemented by qualitative inquiry. The practical part describes the goals and methods of the research and its results. The conclusion of the thesis includes discussion dedicated to the overall results of the quantitative research and the qualitative inquiry and subsequent confirmation of the hypothesis that the public approach to active protection of the rights of people without shelter is positive.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a za použití pramenů, které cituji a uvádím v příložené bibliografii.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb., byly zveřejněny posudky školitele a oponenta práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním mé kvalifikační práce s databází Theses.cz provozovanou národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 7. srpna 2012

.....
Anetta Jarošová

Poděkování

Děkuji Mgr. Lence Roskové za vstřícné vedení mé bakalářské práce, za poskytnutý čas, cenné rady a připomínky. Mé poděkování patří též sociálním pracovnícům Domu svatého Pavla v Českých Budějovicích.

Obsah

Úvod.....	8
1 Vymezení základních pojmů.....	10
1.1 Historie bezdomovectví.....	10
1.1.1 Bezdomovectví před rokem 1989.....	11
1.1.2 Bezdomovectví po roce 1989.....	12
1.2 Bezdomovectví v Evropě.....	12
1.3 Obecná charakteristika cílové skupiny.....	14
1.3.1 Definice pojmu bezdomovec.....	14
1.3.2 Definice pojmu bezdomovectví.....	15
1.4 Formy bezdomovectví.....	15
1.4.1 Zjevné bezdomovectví.....	15
1.4.2 Skryté bezdomovectví.....	15
1.4.3 Potencionální bezdomovectví.....	16
1.5 Příčiny bezdomovectví.....	16
1.5.1 Objektivní (vnější) faktory.....	16
1.5.2 Subjektivní (vnitřní) faktory.....	17
1.5.3 Chudoba jako rizikový faktor.....	18
1.6 Osobnostní charakteristika bezdomovce.....	18
1.6.1 Věková struktura.....	18
1.6.2 Struktura podle pohlaví.....	19
1.6.3 Vliv rodiny.....	20
1.6.4 Zdravotní stav.....	21
1.7 Kriminalita a bezdomovectví.....	22
1.7.1 Bezdomovci jako pachatelé.....	22
1.7.2 Bezdomovci jako oběti.....	22
1.8 Bezdomovectví a legislativa.....	23

1.8.1	Všeobecná deklarace lidských práv.....	23
1.8.2	Listina základních práv a svobod	24
1.8.3	Zákonné prostředí.....	24
1.9	Sociální služby a zařízení pro bezdomovce.....	25
2	Cíl práce a hypotéza	29
2.1	Cíl práce.....	29
2.2	Hypotéza	29
	S výše uvedenými cíli byla stanovena předpokládaná hypotéza:	29
3	Metodika	30
3.1	Charakteristika zkoumaného souboru.....	30
3.2	Technika sběru dat.....	30
3.2.1	Kvantitativní výzkum	30
3.2.2	Kvalitativní šetření	31
4	Výsledky výzkumu.....	32
4.1	Výsledky vyplývající z dotazníkového šetření	32
4.1.1	Identifikační část	32
4.1.2	Základní část.....	34
4.2	Výsledky vyplývající z kvalitativního šetření	44
5	Diskuze.....	46
6	Závěr	51
7	Seznam použitých zdrojů	52
8	Klíčová slova.....	55
9	Seznam příloh:	56

Citát

*Je obdivuhodné, jak zákon měří každému stejně.
Zakazuje bohatým, stejně jako chudým, spát pod mostem,
žebrať na ulici a krást jídlo.*

(Anatole France)

ÚVOD

Bezdomovectví patří v současnosti mezi složité sociální problémy, které postupně stále narůstají. Postoje veřejnosti k tomuto fenoménu se liší a jsou často ovlivněny emocemi. V současné době se počet bezdomovců v Českých Budějovicích odhaduje zhruba na 600 osob. Určit však celkový počet je velmi obtížné neboť můžeme vycházet jen z počtu osob, které jsou v noclehárnách, v azylových domech a na ulicích a toto číslo můžeme považovat pouze za kvalifikovaný odhad. Tajemstvím tak zůstávají velké počty lidí, kteří žijí ve vybydlených bytech a mladých lidí rekrutujících se z různých zařízení pro mládež. V těchto případech můžeme jen velmi těžko odhadovat, zda se jedná o stovky nebo dokonce tisíce osob.

Jedním z důvodů proč jsem si vybrala jako téma bakalářské práce Bezdomovectví v zrcadle Všeobecné deklarace lidských práv je ten, že mě tato problematika zajímá a velkou měrou přispělo i studium na Zdravotně sociální fakultě. Během své praxe jsem měla možnost setkat se s lidmi, kteří se s danou problematikou setkávají každý den.

Cílem teoretické části bakalářské práce je vymezení základních pojmů, které s tématem bezdomovectví úzce souvisí. Jsou to pojmy bezdomovec, typologie a příčiny bezdomovectví, sociální služby určené pro bezdomovce a legislativa, která s tímto pojmem souvisí.

V praktické části budu provádět výzkum, který se bude týkat ověření nebo popření předpokládané hypotézy. Kvantitativní část výzkumu bude provedena formou dotazníkového šetření, které je určeno pro občany města České Budějovice. Kvalitativní část bude provedena formou rozhovoru se sociálními pracovníci Domu svatého Pavla v Českých Budějovicích.

1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V teoretické části bakalářské práce vymezím na základě odborné literatury a dostupných zdrojů několik základních pojmů, které se k dané problematice vztahují.

1.1 Historie bezdomovectví

Církev byla ve středověku nejstarší organizací, která poskytovala pomoc lidem, kteří potřebovali obživu. Pro lidi, kteří trpěli různými druhy epidemií, začala církev zakládat ústavy. Jednalo se o tzv. řádové nemocnice a útulky pro chudé, staré, zmrzačené a sirotky. Různé řeholní řády spravovaly nemocnice a chudobince. Do těchto nemocnic byli přednostně přijímáni ti, kteří dávali klášteru dary nebo mu odkázali majetek. Zbylá místa doplnila chudina. Husité zrušili téměř celou soustavu špitálů, ale protože si ani oni nedovedli jinak poradit s chudobou a nemocemi, začala některá města přebírat iniciativu a částečně tak nahrazovala chybějící církevní péči. Města najímala a vyplácela opatrovníky chudých a veřejné lékaře. Za chudého byl v této době považován každý, kdo si nemohl vlastními silami opatřit stravu a přístřeší. Nejčastějšími příčinami zchudnutí byly nemoc, stáří nebo ztráta živitele rodiny. Tato rodinná neštěstí uvrhala do bídy celé rodiny (14).

V době renesance se do popředí začalo dostávat měšťanstvo. Tato nová společenská třída postupně přebírala církevní dobročinné iniciativy. Byly zakládány špitály, které kromě péče o nemocné a staré jedince zaopatřovaly i osiřelé děti. Od 16. století byly zakládány první sirotčince, které sloužily jako ústavy pro výchovu opuštěných dětí (16).

V 19. století docházelo v důsledku velkého rozvoje měst ke zbídačování širokých vrstev obyvatelstva. Mnoho dětí muselo začít pracovat ve velmi nízkém věku. V důsledku těchto skutečností začala mezi dětmi narůstat žebrota a tuláctví. Občanský zákon z roku 1811 jako první zákonná norma zabezpečoval právní postavení dítěte v rodině, jeho nárok na výživu a výchovu. Teprve počátkem 20. století byla péče o děti

postupně přeměňována na organizovanou. Industrializace, která si vynutila nové formy života, přispěla jako inspirace nových forem sociální práce **(14)**.

Sociální péče, která vznikla v roce 1918, odpovídala společenské situaci tehdejší doby. Důsledky války přinutily stát k intenzivnímu rozvoji sociální péče. Prioritou se stala péče o zdraví. Vzniklo ministerstvo sociální péče, nové zákony veřejně sociální péče. Sociální pojištění zajistilo podporu pro případ nemoci. Stát, který byl členěn na země, okresy a obce zřizoval ve spolupráci se soukromými spolky sít' institucí, které se organizačně doplňovaly. V roce 1918 byla v Praze zřízena Ženská vyšší škola pro sociální péči. Od roku 1926 začaly vznikat střední sociální školy **(16)**.

Po druhé světové válce byl vývoj sociální soustavy pod silným vlivem změn v sociální politice i v sociální práci. Sociální změny začaly ihned po první vlně znárodnování majetku, odsunu německého a maďarského obyvatelstva z pohraničí. Tím se podstatně změnila sociální struktura obyvatelstva. Počet příslušníků majetných vrstev a nejchudších se razantně snížil. Byly zřizovány čtyřleté vyšší školy sociálně-zdravotní, které navazovaly na školy dřívější. V roce 1948 byl pluralitní politický systém vystřídán systémem sovětským (vládou jedné politické strany neboli diktaturou). Byl převzat tzv. model centrálního plánování. Výrobní prostředky byly znárodněny. Veškerá sociální politika byla plně závislá na státních úřadech a sociální péči se přestala věnovat pozornost. Předpokládalo se, že všechny sociální problémy jsou pouze dočasné a zmizí, jakmile zmizí třídní problémy.

1.1.1 Bezdomovectví před rokem 1989

Bezdomovectví před rokem 1989 jakoby vlastně neexistovalo. V této době byl úplně ochromen volný pohyb osob. Totalitní systém si tento pojem nechtěl vůbec připouštět, přesto se bezdomovectví vyskytovalo v jakési skryté podobě. Sociální problémy se řešily převážně ústavní zdravotnickou péčí nebo jí podobnou formou. Například zavíráním pacientů do psychiatrických a protialkoholních léčeb, léčeb dlouhodobě nemocných a ústavů pro mentálně postižené **(20)**. Za totalitního režimu musel každý, formálně někam patřit, tzn. (musel mít v občanském průkazu uvedeného

zaměstnavatele). V opačném případě by dotyčnému hrozilo trestní stíhání za přiznivnictví (21). Byla vytvářena tzv. umělá zaměstnanost a ubytování se řešilo formou podnikových ubytoven, svobodáren, zdravotnických a sociálních zařízení. Ještě před rokem 1989 se začalo uvažovat o myšlence poskytnout sociálním pracovníkům vysokoškolské vzdělání.

1.1.2 Bezdomovectví po roce 1989

Po politickém převratu v roce 1989 se začaly objevovat nové sociální problémy, bezdomovectví. S otevřením hranic se objevil velký počet migrantů legálních i ilegálních. Ke zvyšování počtu bezdomovců přispívali vězni propuštění z výkonu trestu nebo ti, kteří byli amnestováni. Velký vliv na zvyšování počtu lidí bez domova měla velká privatizace podniků a s tím i související zrušení podnikových ubytoven (22). Nástup nového politického systému, který nastoupil po roce 1989, zaručoval nejen volnost pohybu a svobodu pro všechny, ale hlavně s sebou přinesl velkou politicko-ekonomickou transformaci. Ne každý jedinec se s touto změnou, která vyžaduje větší odpovědnost a zvýšení nároků kladených na jednotlivce, dokázal vyrovnat.

1.2 Bezdomovectví v Evropě

Již několik let se stále zvyšuje počet bezdomovců v celé Evropě. Tento nárůst můžeme zaznamenat nejen ve velkoměstech, ale i na venkově. Bezdomovectví na venkově a v menších městech však představuje daleko menší problém než ve velkoměstech. Bezdomovectví zde zůstává převážně skryté. Dalším faktorem je i to, že je v těchto lokalitách značná absence služeb pro bezdomovce a pracovních příležitostí. Tyto skutečnosti nutí bezdomovce hledat útočiště ve velkoměstech. První pokus přijít s poměry bezdomovectví v Evropě byl uskutečněn v roce 1985, kdy byl uspořádán první Evropský seminář bezdomovectví v Irsku. Z toho vzešla koncepce, byla přednesena v roce 1986 na konferenci v Belgii, která byla pořádána Komisí ES. V roce 1989 kdy se zformovala FEANTSA (Evropská federace národních sdružení pracujících

s bezdomovci) byla pověřena Komise ke zřízení Evropské pozorovatelné bezdomovectví. Hlavní náplní této organizace je odstraňování bezdomovství v Evropě (18).

Problém bezdomovectví a jeho řešení se v různých oblastech Evropy liší. Mapu Evropy lze rozdělit na čtyři části.

První skupinu tvoří severské země - *Dánsko, Norsko, Švédsko a Finsko*. Tyto země mají největší zkušenosti s touto problematikou, neboť vlády těchto zemí se jí zabývají již řadu let. Počet bezdomovců na počet obyvatel je v této skupině nejnižší.

Druhou skupinu tvoří státy s velmi vyspělou ekonomikou státy tzv. středu – *Německo, Francie, Belgie a Velká Británie*. Počet bezdomovců je zde na počet obyvatel vysoký. I když se jedná o velmi silně ekonomické státy je tento problém spjat s vysokou nezaměstnaností a s velkou redukcí sociálního zabezpečení.

Třetí skupinu tvoří jižní evropské státy, mezi něž patří *Itálie, Španělsko, Portugalsko, Řecko*. V těchto státech není znám přesný počet bezdomovců. Vlády těchto států se danou problematikou příliš nezaobírají a práce s bezdomovci je tu v počátcích.

Čtvrtou skupinu tvoří *státy střední a východní Evropy včetně České republiky*. Srovnávat se z této skupiny můžeme snad jen s Maďarskem, kde zůstaly zachovány relativně stejné systémy sociálního zabezpečení.

Bulharsko – přes velmi vysokou nezaměstnanost, není za hlavní problém považováno bydlení, neboť skoro dvě třetiny populace má vlastní bydlení. Problémem této země je velký počet dětských bezdomovců.

Rusko – sociální situace v této zemi je po pádu komunistického sociálního systému dosti nepřehledná. Můžeme se jen dohadovat a tušit, že se zde vyskytuje velmi velký počet dospělých i dětských bezdomovců. Sociální aktivity nejsou státem podporovány.

Rumunsko – prodělává velkou ekonomickou a sociální krizi. Projevuje se to především ve školství, zdravotnictví a bydlení. Zvláštností Rumunska je vysoké procento dětských bezdomovců, kteří jsou závislí na omamných látkách. Samozřejmě nesmíme opomenout silnou přítomnost romské minority, která z větší části žije

odděleně od ostatní společnosti. Integrace do společnosti je v tomto případě velmi obtížná.

Polsko – více než polovina chudých žije na venkově. Sociálním vyloučením a bezdomovectvím jsou nejvíce ohroženy rodiny nezaměstnaných a rodiny neúplné, které pocházejí ze zemědělských oblastí a z oblastí s tradičním průmyslem (8).

1.3 Obecná charakteristika cílové skupiny

1.3.1 Definice pojmu bezdomovec

Bezdomovec je osoba, která nemá domov nebo osoba, která nemá možnost dlouhodobě využívat nějaké přístřeší. Je to osoba, u které došlo z různých důvodů k sociálnímu vyloučení a ke ztrátě domova. Pojem bezdomovec zaznamenal v historii významný posun. Původně se v českém jazyce jednalo o označení osoby, která je bez státního občanství nebo domovského práva (21). Zákon č.208/2006 Sb. o sociálních službách používá místo již zažitého výrazu „bezdomovec“ výraz „osoba bez přístřeší“. V tomto případě jde o určení dosti nepřesné, protože se může týkat jen určité části bezdomovců. Část bezdomovců totiž využívá služeb azylových domů nebo obývá opuštěné prostory a mají tudíž střechu nad hlavou. Tato definice, zahrnuje kromě osob bez střechy nad hlavou i lidi žijící v nedůstojných podmínkách (15). Bezdomovec je především člověk bez domova. Domov je místo kde vím, že se mám kam vrátit a že tam existují lidé, kteří mě mají rádi. Tento pojem v sobě skrývá speciální význam, který se váže nejen k obydlí, ve kterém bydlíme, ale i k našim mezilidským vztahům a k soukromí (9).

Na straně jedné je výraz bezdomovec širokou veřejností velmi hojně užíván a na straně druhé může být pro širokou veřejnost spojený s velmi negativním stereotypem a stigmatem určité skupiny obyvatel. Bezdomovec je přece ten „pobuda“, „opilec“ a „kriminálník“ z hlavního nádraží, který zapáchá, je líný a nechce se mu pracovat. Jsou to jednoduše lidé, kteří spí na ulicích, povalují se u supermarketů, které potkáme kdekoliv pod mostem, na hlavním nádraží nebo na lavičce v parku a s námi, naprosto normálními lidmi nemají vůbec nic společného. Podle Ilji Hradeckého je bezdomovec

člověk, který nemá zázemí a rodinu. Chybí mu rodinné vztahy a navíc nebydlí. Tento pojem má mnohem širší význam, než jen to, že mu chybí střecha nad hlavou. Být bez domova, znamená být bez prostředí, kde si mohu odpočinout (6). Definovat tento pojem je dosti komplikované neboť je to velmi složitý jev, který u nás není zatím příliš zkoumán. Je to složitý problém, který zasahuje celou společnost, a u každého bezdomovce jsou to jiné individuální problémy a důsledky proč se jím stal.

1.3.2 Definice pojmu bezdomovectví

Bezdomovectví je termín, který označuje způsob života osoby bez přístřeší. Zasahuje všechny části života postiženého jedince. Tomuto jevu předchází procesy, které vedou ke ztrátě životních jistot, ke společenskému vyloučení, k sociální izolovanosti a velkému psychickému strádání (15).

1.4 Formy bezdomovectví

Osoby bez přístřeší lze rozdělit do tří základních kategorií.

1.4.1 Zjevné bezdomovectví

Tvoří nejviditelnější a nejnápadnější část bezdomovecké populace. Většinou je poznáme hned na první pohled podle dosti zanedbaného zevnějšku. Patří sem osoby žijící na veřejných místech, jako jsou nádraží, ulice měst, parky a prostory před supermarkety. Raději využívají tzv. prostoru svobody, i když vědí, že to může být velmi nebezpečné. Na druhé straně do skupiny zjevných bezdomovců patří i ti, kteří hojně využívají sociálních služeb pro ně určených, jako jsou noclehárny, azylové domy a nízkoprahová denní centra (7).

1.4.2 Skryté bezdomovectví

Jejich existence je zahalena tajemstvím. Jsou to ti lidé bez přístřeší, kteří se neobracejí na veřejné sociální služby. Těchto služeb využívají jen zřídka a to pouze v zimních měsících, kdy hledají ubytování a pomoc v azylových domech jako zjevní

bezdomovci. Od těch zjevných se liší tím, že je na první pohled hned nepoznáme. Snaží se dbát o svůj vzhled. Dosti často mění svá dočasná útočiště, neboť delší pobyt na jednom místě s sebou přináší nejen zdravotní potíže ale i potíže s úřady a policií. Skrytí bezdomovci opovrhují zjevnými bezdomovci a distancují se od nich. I mezi bezdomovci existuje určitá hierarchie (6). Jejich počet může být oproti skupině zjevných bezdomovců značný, neboť mohou využívat jiné formy pomoci, např. ubytováním u přátel či příbuzných.

1.4.3 Potencionální bezdomovectví

Do této skupiny patří osoby, u nichž k propuknutí bezdomovecké situace ještě nedošlo, ale je tu velké riziko, že může propuknout každým dnem. Jsou to lidé, kterým bezdomovectví hrozí. Žijí v různě životně těžkých podmínkách, v potížích osobního charakteru. Jsou to osoby, které čekají na propuštění z výkonu trestu, z různých ústavů, na opuštění dětského domova, kteří se nemají kam vrátit, protože na ně nikdo nečeká. Dále do této skupiny osob můžeme zařadit ženy trpící domácím násilím a osoby žijící v podnájmu bez uzavřené podnájemní smlouvy. V tomto případě se dá velmi těžko určit rozdíl mezi podmínkami života bezdomovců a těch, kteří žijí v nejistých podmínkách nájemních bytů, holobytů a podnájmu (4).

1.5 Příčiny bezdomovectví

Faktory, které vyvolávají bezdomovectví je potřeba posuzovat z více stran. Bývají tříděny na faktory objektivní (vnější) a faktory subjektivní (vnitřní). Ztráta domova je u lidí bez přístřeší spolupůsobením řady vnějších a vnitřních faktorů.

1.5.1 Objektivní (vnější) faktory

Objektivní faktory jsou výsledkem vzájemného působení ekonomické a politické situace země. Tyto faktory jsou ovlivněny sociální politikou a sociálním zákonodárstvím daného státu (18).

1.5.2 Subjektivní (vnitřní) faktory

Subjektivní (vnitřní) faktory jsou ovlivněny samotnými jedinci, rodinami, charakterem, věkem a temperamentem. Zahrnují celkovou sociální situaci jednotlivce a jsou zaměřeny především na osobnostní charakteristiku a chování lidí bez domova. Subjektivní faktory lze uspořádat do čtyř kategorií (7).

a) Faktory materiální

- ztráta zaměstnání, ztráta bydlení, malé příjmy, zadluženost, dlouhodobá nezaměstnanost.

b) Faktory osobní

– invalidita, mentální retardace, nesamostatnost, alkoholismus a jiné závislosti, sociální nezralost, gamblerství, duševní či tělesná nemoc.

Faktory materiální a osobní bývají nejčastější příčinou bezdomovectví u mužů. Muži na rozdíl od žen, na veřejnosti bezdomovectví tolik neskrývají a velmi aktivně vyhledávají sociální služby.

c) Faktory vztahové

– porušené rodinné vztahy, manželské problémy, rozvod nebo rozchod partnerů, diskriminace ženy, domácí násilí, sexuální zneužívání, osamělost.

Vztahové faktory, bývají nejčastější příčinou bezdomovectví u žen. Ženy na rozdíl od mužů nerady dávají na odiv, že jsou bez domova a je pro ně tudíž charakteristické skryté bezdomovectví. Často řeší svůj odchod z domova přespáváním u známých či příbuzných, popřípadě návratem po určité době domů.

d) Faktory institucionální

– propuštění z výkonu trestu, z výchovného ústavu nebo opuštění dětského domova a další patologické jevy jako je týrání v rodině atd.

Faktory institucionální bývají nejčastější příčinou bezdomovectví u dětí a mladistvých. V posledních letech k těmto příčinám patří i určitá pasivita, nuda a nezáměr ze strany rodičů o rozvíjení volnočasových aktivit u vlastních dětí.

1.5.3 Chudoba jako rizikový faktor

Chudoba je rizikový faktor, který potencionálně spojuje všechny bezdomovce a je jednou z příčin tohoto fenoménu. Lidé, kteří nejsou chudí, se mohou bezdomovectví vyhnout i když budou vystaveni osobní krizi (1). Nejčastěji postihne jedince, který je velmi málo odolný a slabý. V současnosti se s tímto jevem setkáváme jak v rozvojových zemích, tak i ve vyspělých zemích světa. Samozřejmě se s ní setkáváme i v naší zemi. Chudobu dělíme do čtyř kategorií.

Subjektivně chudý je ten kdo se cítí být chudý. Tento pocit je však odvislý od toho s kým se srovnáváme.

Objektivně chudý je ten, jehož příjem nedosahuje státem stanoveného životního minima.

Absolutně chudý je ten kdo nemá dostatek prostředků, aby uspokojil své základní fyziologické potřeby, nemá dostatek prostředků k přežití.

Relativní chudoba je určena jistou vzdáleností od průměrného životního standardu (např. čistého příjmu, který připadá na osobu).

Prevence a řešení chudoby je výrazem humanity celé společnosti. V úsilí eliminovat chudobu, je potřeba aby spojili své síly stát, Neziskové organizace i samotní chudí (14).

1.6 Osobnostní charakteristika bezdomovce

Nemalá část lidí bez domova, asi jedna čtvrtina, nepovažuje sama sebe za bezdomovce což je pravděpodobně dáno především nádechem slova „bezdomovec“. Připouští, že jim schází domov, ale hanlivý přívlastek se bojí přijmout. Každý bezdomovec je jiný ať už je to vzhledem nebo způsobem chování, ale to co je všechny spojuje, je ztráta domova (3).

1.6.1 Věková struktura

Dle statistik vyplývá, že drtivou většinu bezdomovců v České republice tvoří lidé středního až staršího věku (35 - 64 let). Oproti Evropské unii patří čeští bezdomovci

k těm věkově starším. Například ve Velké Británii byl za posledních pár let zaznamenán velký nárůst mezi mladými bezdomovci (3). Většinou pocházejí z dětských a výchovných ústavů, nebo utekli z nějakého důvodu z domu a nechtějí se vrátit zpátky. Dále mezi mladé bezdomovce můžeme zařadit i ty, kteří opustili domov kvůli užívání drog a alkoholismu, ti kteří mají neukončené nebo nízké vzdělání a tím i do budoucna malé uplatnění na pracovním trhu. Určit jaká je přesná věková struktura bezdomovců je dosti složité, ale není možné pochybovat, že věková struktura se bude měnit a bude nutné se připravit na zvýšení počtu bezdomovců u mladých lidí a dětí.

1.6.2 Struktura podle pohlaví

Pokud se díváme na bezdomovectví z genderového hlediska, je právě situace bezdomovce typickým příkladem, kde lze názorně vidět velké rozdíly mezi muži a ženami. Z výzkumů vyplývá, že bezdomovectví je jev, který se dotýká převážně mužů (13). U mužů je riziko ztráty domova větší nežli u žen. Na rozdíl od žen převládá faktor zjevného bezdomovectví. Muži se objevují většinou na ulicích nebo na hlavních nádražích. Své bezdomovectví tolik neskrývají jako ženy a dávají ho více na odiv. Je to spojeno i s předsudkem, že společnost více odsuzuje ženu bezdomovkyni než muže bezdomovce. Oproti ženám vykazují muži nižší stupeň spolehlivosti, ochoty a vůle spolupracovat. Mezi muži bezdomovci s velkou pravděpodobností nalezneme muže svobodné, na rozdíl od žen, které jsou většinou vdané nebo rozvedené. Cesty k bezdomovectví jsou u mužů viditelné, většinou z důvodu nezaměstnanosti. U žen převládá faktor skrytého bezdomovectví (rozpad rodiny atd.). Ženy bezdomovkyně se ve statistikách ani na ulicích příliš neobjevují. Oproti mužům mají více sebekázně a jsou schopny si na krátkou dobu najít bydlení u někoho jiného (18). Pokud se rozhodnou pro život na ulici, hledají si ve většině případů mužský protějšek bezdomovce. Jako samotářkám jim v tomto prostředí hrozí nebezpečí v podobě přepadení nebo znásilnění. Ženy pod vlivem alkoholu a prostředí zhrubnou a péčí o sebe se přibližují mužům. Pro muže i ženy je společná tzv. sociální mobilita směrem dolů. Jen ve výjimečných případech se podaří návrat do vyšší sociální vrstvy.

1.6.3 Vliv rodiny

Rodina je nejdůležitější sociální skupina a základ společnosti. Plní řadu biologických, sociologických a ekonomických funkcí. Svým členům poskytuje zprostředkování zkušeností, které nelze získat jinde (25). Dochází zde ke kulturnímu přenosu, předávají se zvyky, tradice a kulturní hodnoty. Jedince vybavuje sociálním statutem. Základní sociální vztahy se utvářejí především v rodině, která je základním článkem sociální struktury.(28).

Základní funkce rodiny jsou čtyři:

Funkce biologická – reprodukční

Funkce ekonomická – rodiče děti živí, šatí

Funkce socializační – dítě přijímá formy společenského chování

Funkce emocionální – citová, potřeba citového zázemí

Hlavní úlohou rodiny je uspokojit základní potřeby dítěte. V první řadě musí mít jedinec uspokojeny fyziologické potřeby (jídlo, spánek) a následně potřeby psychologické (potřeba bezpečí a jistoty). Tzv. potřeby vyšší, mezi něž patří potřeba lásky a potřeba sebeúcty, nemohou být uspokojeny, pokud je absence potřeb nižších. Pevná funkční rodina je velmi silná a má velký vliv na své děti (10). Tradiční obraz rodiny v minulosti vyžadoval monogamní formu soužití muže a ženy, kteří mají po sňatku děti. Muž automaticky zaujímal postavení živitele rodiny a byl autoritou. Tento model je však v dnešní době na ústupu. Dnešní rodina má více podob. Partneři si sami určují jakou formou a jakým směrem se bude fungování rodiny ubírat. Dle statistik tvoří úplné rodiny jen pouhou jednu třetinu, zbytek tvoří rodiny neúplné. Největší rizikovou skupinou, která je ohrožena bezdomovectvím je osoba osamělá, která rodinu opustila nebo jí byla opuštěna. Ani rodina neúplná, kterou tvoří pouze jeden rodič, není tohoto rizika zcela ušetřena. Podle průzkumů vyplývá, že velká část dětí ulice a mladistvých

bezdomovců pocházejí ponejvíce ze sociálně hendikepovaných rodin nebo z dětských domovů. Nejčastější příčinou útěků z domova bývá násilí v rodině. V poslední době přibývá mladistvých bloudících bezdomovců, kteří se rekrutují z tzv. dobře finančně zajištěných rodin. Utíkají z domova na důkaz protestu, hledají svobodu, uznání a respekt. Absence rodiny nebo špatná rodinná výchova jsou faktory, které velmi často způsobují, že se jedinec stane bezdomovcem (17).

1.6.4 Zdravotní stav

Podle světové zdravotnické organizace (WHO) je zdraví definováno jako stav úplné duševní, fyzické a sociální pohody (27). Chatrné a slabé, taková je všeobecná charakteristika fyzického a duševního zdraví bezdomovců. Jejich osobní životní podmínky jim nedovolují zachovávat ty nezákladnější hygienické zásady. Tento životní styl způsobuje rapidní zhoršení zdravotního stavu jedince (7). Zdraví patří mezi oblasti života bezdomovců, které jsou relativně dobře prozkoumány. Výzkumy bylo prokázáno, že u bezdomovců, kteří žijí na ulici je významně vyšší procento těch, kteří trpí chronickými záněty dýchacích cest, nemocemi kůže, svalů a kloubů. To jsou problémy, které jsou způsobeny spaním venku. Záchvaty, ztráty vědomí a opakované bolesti hlavy nejsou výjimkou. Co se týče tuberkulózy, bylo zjištěno, že je tato nemoc nejvíce rozšířena ve skupině starších bezdomovců přespávajících na ulici, z nichž převážná většina holduje alkoholu. Snad nejhorším ukazatel fyzického zdraví bezdomovců je úmrtnost. V České republice je průměrná délka života lidí, kteří spí na ulici 42 let. Celosvětový průměr je 74 let (3).

Duševní zdraví patří mezi oblast, která se těší zvláštní pozornosti. Oproti populaci, která bydlí, jsou bezdomovci až několikanásobně krát více postiženi duševními chorobami jako jsou deprese a úzkosti, které jdou ruku v ruce se závislostí na alkoholu a toxických látkách. Mezi ty, kteří jsou postiženi problémy s duševním zdravím nejvíce, patří mladší bezdomovci, spící na ulici. Bezdomovcem se ale může jedinec stát i z opačného důvodu. V důsledku nemoci, která jej postihne již v dětství nebo během života jako jsou např. mozková obrna, epilepsie, mentální retardace.

Všechny tyto faktory mohou způsobit, že se v důsledku nedostatku peněz ocitne člověk na ulici. Dosti hojně se mezi bezdomovci vyskytují i lidé propuštění z výkonu trestu nebo propuštění pacienti z psychiatrických léčení, kteří se nemají kam uchýlit. S každoročním příchodem mrazivého počasí, se prostřednictvím médií dozvídáme, kolik lidí umrzlo přímo na ulici, u dveří domů a pod mosty, neboť zesláblé tělo opuštěného a nemocného člověka velmi těžko přečká v mrazivém úkrytu.

1.7 Kriminalita a bezdomovectví

1.7.1 Bezdomovci jako pachatelé

Tito jedinci jsou zločinem ohroženi více než ostatní populace. Mnozí z nich mají kriminální zkušenosti, neboť se mezi nimi vyskytuje velké procento propuštěných vězňů. Výzkumy prokázaly, že zločin a strach z něj je běžnou součástí bezdomovecké zkušenosti, hlavně pro ty, kteří přespávají na ulicích. Těm, kteří nebyli dosud trestně stíháni hrozí, že trestný čin dříve či později spáchají. Vede je k tomu především hmotná nouze a pohyb v prostředí, kde se hojně vyskytují osoby s kriminální minulostí (23). Bezdomovci patří mezi pachatele, kteří provádějí drobné krádeže především v obchodech. V poslední době jsou to především krádeže barevných kovů, které následně zpeněží ve sběrných surovinách. Mladí bezdomovci se podílejí na kriminálních činech, jako jsou prostituce, vloupání nebo drobné krádeže. V poslední době se začíná u této skupiny jedinců objevovat nový druh kriminality, tou je pouliční prodej drog.

1.7.2 Bezdomovci jako oběti

Bezdomovci se stávají oběťmi trestné činnosti daleko častěji nežli bydlící populace. Jsou ohroženi viktimizací, která zahrnuje především verbální útoky a sexuální obtěžování. To platí zejména pro osoby spící na veřejných místech (23). Tato fakta vedou především ženy bezdomovkyně k neochotě přespávat přímo na ulici. Většina osob žijících na ulici zůstává mimo kontakt s jakoukoli institucí, a pokud se stanou oběti

nějakého trestného činu, tuto skutečnost na policii ve většině případů ani neoznámí. Za posledních pár let se začaly závratným tempem zvyšovat útoky na bezdomovce. Jsou neoblíbení a stávají se vděčnými objekty útoků.

1.8 Bezdomovectví a legislativa

1.8.1 Všeobecná deklaráce lidských práv

Všeobecná deklaráce lidských práv je dokument, který obsahuje nejznámější katalog lidských práv. Byla schválena Valným shromážděním OSN dne 10. prosince 1948. I přesto, že jsme jako stát k dodržování základních lidských práv vázání, s porušováním lidských práv se stále setkáváme.

čl. 2, bod 1.: Každý má všechna práva a všechny svobody, stanovené touto deklarácí, bez jakéhokoli rozdílu rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, politického nebo jiného smýšlení, národnostního nebo sociálního původu, majetku rodu nebo jiného postavení. Z toho vyplývá, že se všechna tato práva týkají i osob bez majetku a přístřeší.

čl. 22: Každý člověk má jako člen společnosti právo na sociální zabezpečení a nárok na to aby mu byla národním úsilím a mezinárodní součinností a v souladu s prostředky příslušného státu zajištěna hospodářská, sociální a kulturní práva, nezbytná k jeho důstojnosti a svobodnému rozvoji jeho osobnosti.

Společnost, která člověku odpírá sociální zabezpečení, snižuje jeho lidskou důstojnost, neboť každý člověk je členem společnosti.

čl. 23.: Každý má právo na práci, na svobodnou volbu zaměstnání, na spravedlivé a uspokojivé pracovní podmínky a na ochranu proti nezaměstnanosti. Každý bez jakéhokoli rozlišování, má nárok na stejný plat za stejnou práci.

čl. 25.: Každý má právo na životní úroveň přiměřenou zdraví a blahobytu jeho i jeho rodiny, čítajíc v to potravu, šatstvo, bydlení, lékařskou péči a nezbytné sociální zabezpečení, má právo na zabezpečení v nezaměstnanosti, v nemoci, při nezpůsobilosti k práci, při ovdovění, ve stáří nebo v ostatních případech ztráty výdělečných možností, nastalé v důsledku okolností nezávislých na jeho vůli (11).

1.8.2 Listina základních práv a svobod

Listina základních práv a svobod byla uvedena do českého právního řádu ústavním zákonem č.23/1991 Sb. Bezdomovectví se bezprostředně týká (19).

čl. 3, odst. 1: Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.

čl. 26, odst. 3: Každý má právo získávat prostředky na své životní potřeby prací. Občany, kteří toto právo nemohou bez své viny vykonávat, stát v přiměřeném rozsahu hmotně zajišťuje.

čl. 30, odst.1: Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci, jakož i při ztrátě živitele.

čl. 30, odst. 2: každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.

čl. 31: každý má právo na ochranu zdraví. Občané mají na základě veřejného pojištění právo na bezplatnou zdravotní péči a na zdravotní pomůcky za podmínek, které stanoví zákon.

1.8.3 Zákonné prostředí

V České republice, na rozdíl od jiných států, zákon o bezdomovectví není zakotven v právním řádu. Vybrané zákony a předpisy se bezdomovectví týkají nepřímě.

- zákon č.110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Existenční minimum je minimální hranice příjmů k zajištění výživy a základních potřeb.

Životní minimum je minimální hranice příjmů pro zajištění výživy a ostatních potřeb na úrovni přežití.

- zákon č.111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

Upravuje prostřednictvím dávek pomoci v hmotné nouzi zajištění základních životních potřeb osobám, které se ocitly v hmotné nouzi.

- *zákon č.108/2006 Sb., o sociálních službách*

Upravuje podmínky poskytování pomoci a podpory osobám v nepříznivé sociální situaci.

1.9 Sociální služby a zařízení pro bezdomovce

Řídí se zákonem č.108/2006 Sb. o sociálních službách. Ty zahrnují především odborné sociální poradenství, služby sociální péče a služby sociální prevence. Poskytují se jako pobytové, ambulantní nebo terénní. Pro poskytování těchto služeb jsou zřizována zařízení sociálních služeb (**12**).

Služby sociální péče – pomáhají svým klientům zajistit fyzickou a psychickou soběstačnost, zapojení do života společnosti.

Služby sociální prevence – pomáhají zabránit sociálnímu vyloučení osob, které jsou tímto ohroženy.

Sociální poradenství – zahrnuje základní sociální poradenství, které osobám poskytuje potřebné informace, které přispívají k řešení nepříznivých sociálních situací.

Všechny sociální služby, které jsou určeny pro bezdomovce, spadají do skupiny sociální prevence a jsou poskytovány v těchto sociálních zařízeních.

Nízkoprahové denní centrum

Toto sociální zařízení je určeno pro lidi bez domova. Hned na začátku je klient kompetentním pracovníkem seznámen s vnitřním řádem. Klienti si zde mohou odpočinout v čistém a suchém prostředí. Jídlo si mohou přinést sebou nebo zakoupit za symbolickou cenu přímo v centru. Mezi běžné standarty patří hygienický servis, tzn., že klient může použít WC, umyvadlo, sprchu a šatník, kde dostane zdarma oblečení a obuv. V některých centrech bývá k dispozici vařič a varná konvice. Pracovníci centra poskytují klientům informace a poradenství. Pokud má klient zájem, pomáhají se zprostředkováním práce a při obstarávání osobních záležitostí. Do nízkoprahového

centra je zakázán vstup osobám pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek a agresivním osobám (21).

Noclehárna

Je určena pro lidi bez domova, kteří chtějí přespat nebo použít hygienický servis zdarma nebo za úhradu. Nocleh je poskytován pouze na jednu noc, ale klienta lze ubytovat opakovaně. Podmínkou je prokázat svou totožnost dokladem nebo prohlášením, která stvrzují klientova data. Hned na začátku je klient seznámen s vnitřním řádem noclehárny. Pracovník poskytne klientovi lůžko s čistým ložním povlečením. Na noclehárnách se zpravidla jedná o velkou místnost s mnoha lůžky (29). Ráno klient noclehárnu opustí a může přijít zase až večer. Stejně jako u nízkoprahového zařízení je zakázán vstup osobám pod vlivem alkoholu a omamných látek.

Azylový dům

Je sociální zařízení, které je určeno pro lidi bez domova, ale na klienty jsou tu kladeny mnohem vyšší nároky než v případě noclehárny, neboť se zde počítá s tím, že klient v tomto zařízení stráví delší dobu v řádu několika týdnů, v některých případech i měsíců. Toto zařízení poskytuje svým klientům komplexní pomoc. První den klient uvede svá osobní data, je seznámen s řádem azylového domu, se svými právy a povinnostmi. Dále následuje pohovor se sociálním pracovníkem formou anamnesticko-diagnostického pohovoru. S klientem je zároveň vyplněn individuální plán. Plán obsahuje cíle a způsob jakým budou dosaženy. Oproti noclehárně je azylový dům daleko lépe vybaven. Klient má k dispozici pokoj, kde je daleko méně lůžek a více soukromí. Azylový dům funguje jako ubytovna, ale cena za ubytování je podstatně nižší. Klientovi je vždy předložena smlouva o ubytování. K dispozici je klientům nepřetržitě sociální pracovník, který klienta motivuje, poskytuje poradenství a krizovou intervenci. V případě potřeby pomáhá při uplatňování práv a při obstarávání osobních záležitostí (26).

Azylové domy pro ženy s dětmi

Jsou určeny těhotným nebo osamělým matkám s dětmi, které se ocitli v krizové situaci. Většinou se nacházejí v blízkosti mateřských a základních škol. Pokoje jsou specificky upraveny pro potřeby matky a dítěte (24). Každé klientce je přidělen jeden pokoj, kde bydlí se svými dětmi. Mohou využívat společenskou místnost, kuchyňku, koupelnu s WC, prádelnu a sušárnu. Vnitřní řád azylového domu musí především zajišťovat svým klientkám bezpečí.

Domy na půli cesty

Jedná se o zařízení, které je určeno mladým lidem do 26 let věku, kteří odcházejí z výkonu trestu odnětí svobody nebo z ochranné léčby. Klient, který je ubytován v tomto zařízení má za povinnost studovat nebo pracovat. Hned na začátku je klient seznámen s vnitřním řádem, s jeho právy a povinnostmi a sociální pracovník sestaví s klientem individuální plán. V ubytovací smlouvě se délka pobytu sjednává přibližně na 6 měsíců až jeden rok, v případě potřeby může být i prodloužena. V tomto zařízení si klienti sami vaří, perou a platí nájem. Dům na půli cesty v tom ideálním případě sestává ze samostatného bytu, kde je pokoj, kuchyňka a sprcha s WC. Společné bývají prádelna, sušárna a společenská místnost. Sociální pracovník poskytuje informace, poradenství, krizovou intervenci, pomáhá při uplatňování práv a je k dispozici pouze pokud mají klienti problém (21).

Terénní sociální práce (streetwork)

Jedná se o dosti specifickou formu sociální práce. Je to tzv. sociální práce na ulici a její počátky sahají až na začátek 20. století, kdy přinutila sociální pracovníky opustit kanceláře a vydat se přímo do terénu, na ulici do přirozeného prostředí klienta (2). Cílem je oslovit klienty, kteří potřebují pomoc, ale sami ji z různých důvodů nevyhledávají. Terénní sociální pracovník informuje klienty přímo na místě přímým rozhovorem nebo pomocí letáků. Aby byla terénní práce efektivní, je potřeba, aby si pracovník vybudoval s klientem důvěrný vztah. Ze začátku je práce neformální, nelze klienta k něčemu nutit. Pokud se pracovníkovi nepodaří vzbudit v klientovi důvěru,

práce bude neefektivní. Tento druh sociální práce dokáže efektivně spolupracovat s těmi klienty, kteří odmítají spolupráci s jakoukoliv organizací.

Organizace, které pracují s bezdomovci, vykazují, že počet osob žádajících o pomoc za posledních několik desítek let stoupá geometrickou řadou v celé Evropě. *„Každá jednotlivá osoba bez domova je připomínkou pro evropské národy, kolik toho je ještě třeba udělat, než se budeme moci sami nazvat civilizovanými národy, které se chvástají, že udržujeme nejvyšší standardy lidských a občanských práv“ (8).*

2 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZA

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce bylo zjistit jaký je postoj veřejnosti k ochraně práv lidí bez přístřeší v kontextu Všeobecné deklarace lidských práv. Na podkladě takto zjištěných výsledků, které z daného šetření vzešly, konfrontovat tyto výsledky se sociálními pracovníky pečujícími o osoby bez přístřeší. Výzkumným souborem byl reprezentativní počet občanů města České Budějovice

2.2 Hypotéza

S výše uvedenými cíli byla stanovena předpokládaná hypotéza:

Postoj veřejnosti k aktivní ochraně práv osob bez přístřeší je kladný.

3 METODIKA

3.1 Charakteristika zkoumaného souboru

Výzkumným souborem pro kvantitativní část bakalářské práce se stali občané s trvalým bydlištěm v Českých Budějovicích ve věkové kategorii od 18 let. Pro větší různorodost byly dotazníky směřovány respondentům z různých pracovních oborů a různého vzdělání. Dotazníky byly vyplňovány zcela anonymně. Celkem bylo rozdáno 150 dotazníků, které vyplnilo 122 respondentů. Návratnost v tomto případě byla 81%.

V případě kvalitativního šetření činily výzkumný soubor celkem čtyři sociální pracovníce z Domu svatého Pavla v Českých Budějovicích. Sociální pracovníce byly předem informovány o anonymitě jejich odpovědí a o tom, že získané materiály budou sloužit pouze pro účely bakalářské práce. Všechny oslovené pracovníce byly velmi vstřícné k poskytnutí rozhovoru.

3.2 Technika sběru dat

Ve výzkumném šetření bylo využito simultánní kombinování tzv. schéma QUAN+qual. Schéma QUAN+qual znamená, že základem šetření je kvantitativní výzkum, který bude doplněn kvalitativním šetřením. Kvalitativní šetření se v tomto případě použije pouze pro dokumentaci nebo vyjasnění některých otázek, jež souvisejí s provedením výzkumu (5).

3.2.1 Kvantitativní výzkum

Ve své bakalářské práci jsem pro testování kvantitativního výzkumu použila metodu dotazníkového šetření, a to sice dotazník vlastní konstrukce. Při sestavování dotazníku jsem se opírala o dostupnou odbornou literaturu, aby ho bylo možné předložit velkému počtu respondentů. Pro větší pravdivost a podrobnost odpovědí jsem zvolila anonymní formu dotazování. Sběr dat jsem uskutečnila v období únor a březen 2012.

Dotazník obsahuje celkem 18 otázek. Otázky uzavřené a jednu otázku otevřenou. U otázek uzavřených respondenti vybírali vždy jednu z uvedených variant. U otázky otevřené měli dotazovaní odpovídat stručně a vlastními slovy. Dotazník je složen ze dvou částí. Z části identifikační a základní. Identifikační část obsahuje otázky, kde jsem zjišťovala jaké je pohlaví, věk a nejvyšší dosažené vzdělání respondentů. V části základní jsem zjišťovala názor respondentů na bezdomovectví a problematiku, která se týká lidských práv.

3.2.2 Kvalitativní šetření

Pro testování kvalitativního šetření, které slouží jako doplňující, byla použita metoda strukturovaného rozhovoru s otevřenými otázkami. Tento druh rozhovoru sestává z řady stejně formulovaných otázek, na které mají jednotliví respondenti odpovědět. Tento druh rozhovoru jsem zvolila, protože se získaná data snadněji analyzují (5).

Rozhovory jsem prováděla se čtyřmi sociálními pracovníci Domu svatého Pavla v Českých Budějovicích. K rozhovoru bylo vybráno několik otázek z dotazníkového šetření. Rozhovory probíhaly samostatně a po předchozí domluvě na pracovišti sociálních pracovníků. Respondentky byly předem informovány o anonymitě jejich odpovědí a o tom, že získané informace budou sloužit pouze jako podklady pro zpracování bakalářské práce. V průběhu sběru dat byly respondentky vstřícné a atmosféra rozhovorů byla příjemná.

4 VÝSLEDKY VÝZKUMU

4.1 Výsledky vyplývající z dotazníkového šetření

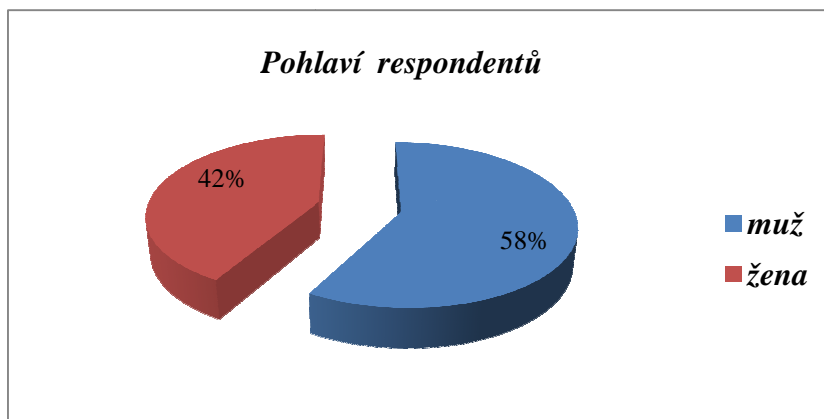
K vyhodnocování dat bylo použito celkem 122 dotazníků. Výsledky výzkumu byly zpracovány programem Microsoft Office Excel. Získaná data o respondentech byla zpracována do tabulek a grafů. Z důvodu větší přehlednosti byl použit typ grafu výsečového.

4.1.1 Identifikační část

Otázka č. 1: Pohlaví respondentů

U výzkumného souboru převažovalo pohlaví mužské, které tvořilo 58 % (71) dotazovaných nad pohlavím ženským 42 % (51) respondentů (viz. Vlastní výzkum graf č. 1).

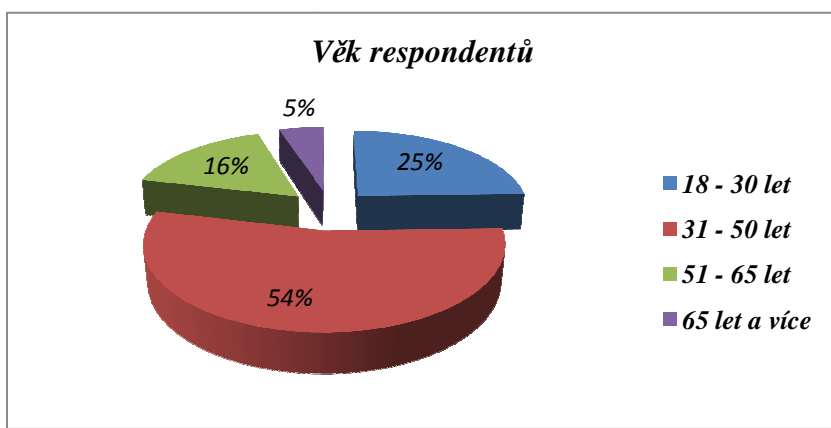
Graf č. 1: Pohlaví respondentů

Otázka č. 2: Věková struktura respondentů

Věkovou kategorii 18-30 let tvořilo 25% (30) respondentů, kategorie 31-50 let byla zastoupena 54 % (66) respondentů. Ve věku 51- 65 let bylo 16 % (20) respondentů a ve věku 65 let a více zodpovědělo dotazník 5 % (6) respondentů (viz. Vlastní výzkum graf č. 2).

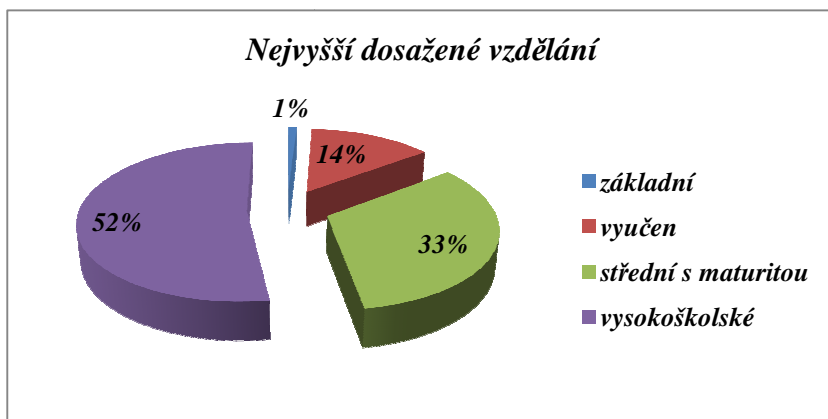
Graf č. 2: Věk respondentů

Otázka č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání respondentů

Mezi dotazovanými respondenty bylo 1 % (1) se základním vzděláním, vyučeno je 14 % (17) dotazovaných, středoškolské vzdělání s maturitou je zastoupeno 33 % (40) respondentů a vysokoškolské vzdělání absolvovalo 52 % (64) dotazovaných (viz. Vlastní výzkum graf č. 3).

Graf č. 3: Nejvyšší dosažené vzdělání

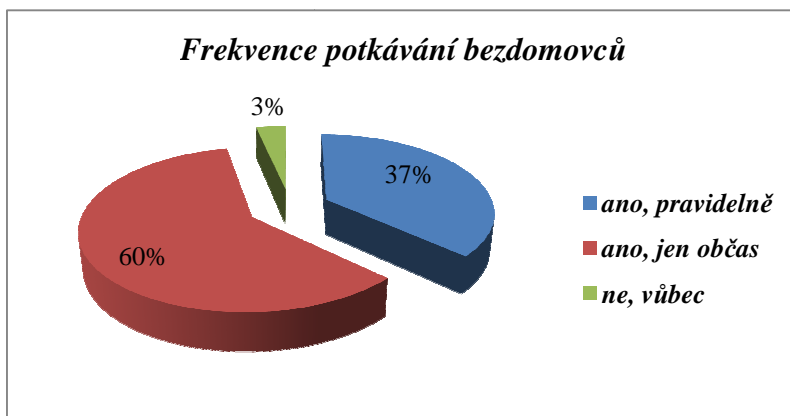

4.1.2 Základní část

Otázka č. 4: Potkáváte v ulicích města bezdomovce?

Celkem 37 % (45) respondentů uvedlo, že bezdomovce potkává v ulicích města pravidelně. Jen občas je v ulicích města potkává 60 % (73) respondentů a vůbec se s bezdomovci v ulicích neseťká 3 % (4) z celkového počtu dotazovaných (viz. Vlastní výzkum graf č. 4).

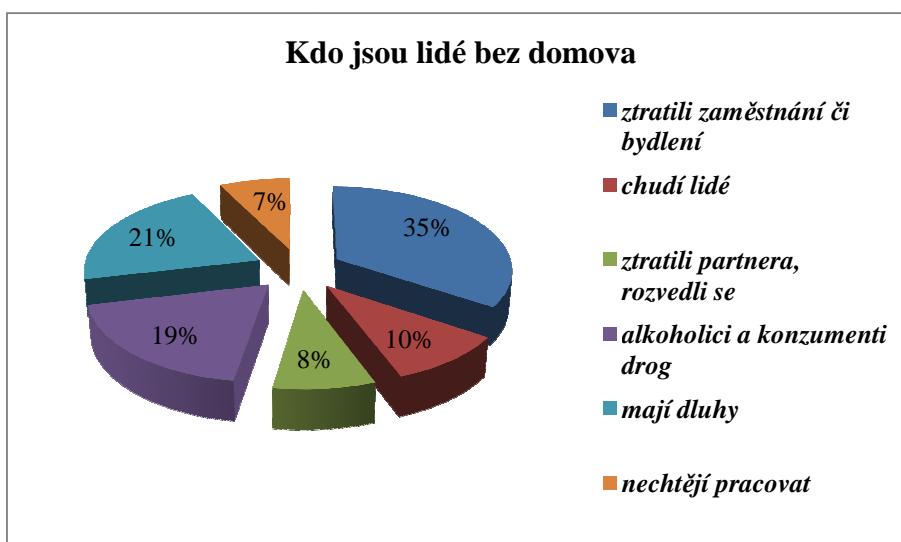
Graf č. 4: Frekvence potkávání bezdomovců

Otázka č. 5: Kdo jsou podle Vás lidé bez domova?

Nejvíce respondentů, 35 % (42) označilo odpověď, ztratili zaměstnání či bydlení. 21 % (26) respondentů označilo, že jsou to lidé, kteří mají dluhy, za třetí nejčastější příčinu označilo 19% (23) dotazovaných, že jsou to alkoholici a konzumenti drog. Chudí lidé, označilo 10 % (12) respondentů. Ztratili partnera nebo se rozvedli, označilo 8 % (10) dotazovaných. Odpověď, že nechtějí pracovat, uvedlo 7 % (9) respondentů (viz. Vlastní výzkum graf č. 5).

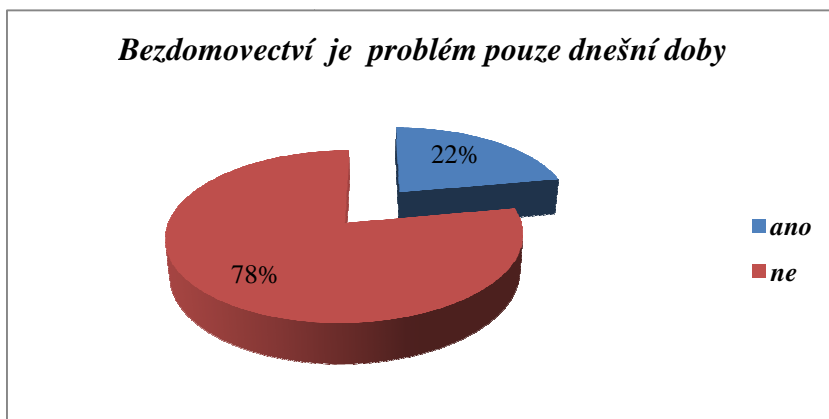
Graf č. 5: Kdo jsou lidé bez domova

Otázka č. 6: Je bezdomovectví problémem pouze dnešní doby?

Na tuto otázku odpovědělo kladně 22 % (27) respondentů a odpověď ne označilo 78 % (95) dotazovaných (viz. Vlastní výzkum graf č. 6).

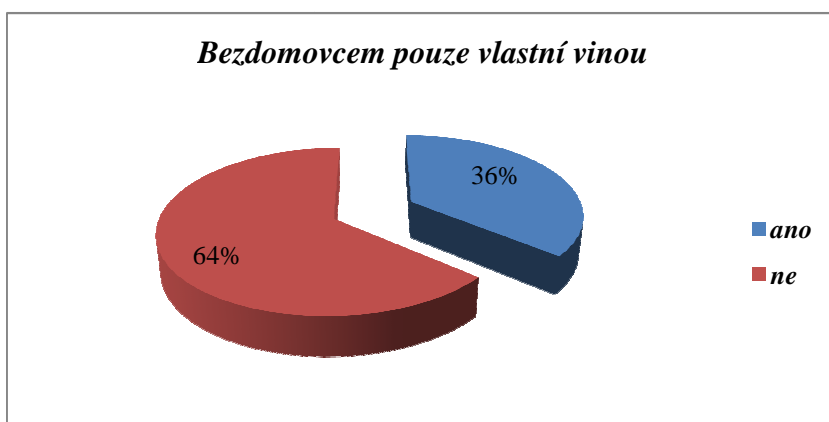
Graf č. 6: Bezdomovectví je problém pouze dnešní doby

Otázka č. 7: Lze se bezdomovcem stát pouze vlastní vinou?

Z celkového počtu 122 respondentů odpovědělo 36 % (44) ano a 64 % (78) dotazovaných odpovědělo ne (viz. Vlastní výzkum graf č. 7).

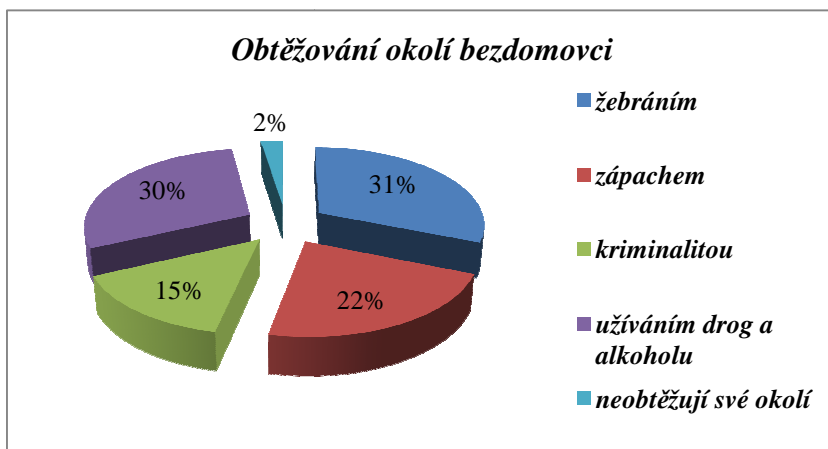
Graf č. 7: Bezdomovcem pouze vlastní vinou

Otázka č. 8: Čím bezdomovci dle Vašeho názoru obtěžují okolí?

U této otázky 31 % (38) respondentů označilo, že nejvíce obtěžují své okolí žebráním. Užívání drog a alkoholu označilo 30 % (36) dotazovaných a zápach jako třetí nejčastější variantu označilo 22 % (27) respondentů. Kriminalitu označilo jako odpověď 15 % (18) dotazovaných. Neobtěžují své okolí, označila 2 % (3) respondentů (viz. Vlastní výzkum graf č. 8).

Graf č. 8: Obtěžování okolí bezdomovci

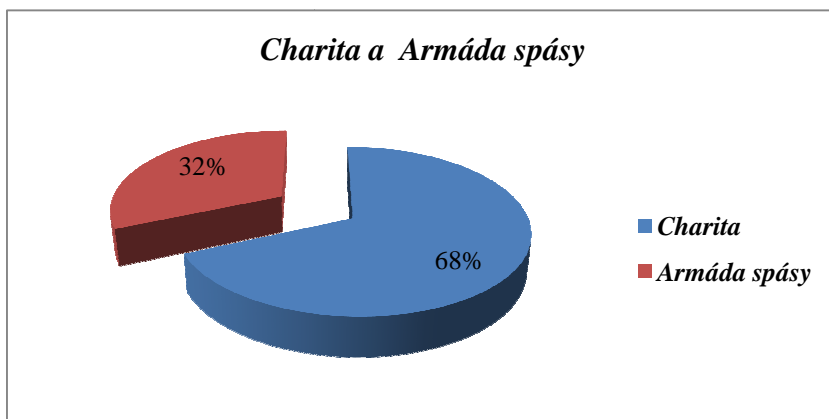
Otázka č. 9: Znáte nějaké státní nebo neziskové organizace? (tato otázka byla otevřená a respondenti měli odpovědět stručně a vlastními slovy). Na tuto otázku z celkového počtu dotazovaných odpovědělo kladně pouze 31 % (38) dotazovaných. Celých 69 % (84) respondentů označilo zápornou odpověď (Viz vlastní výzkum graf č. 9).

Graf č. 9: Státní nebo neziskové organizace

Pokud respondenti u této otázky odpověděli kladně, napsalo jako odpověď Charita 68 % respondentů a Armáda spásy 32% dotazovaných (viz. Vlastní výzkum graf č. 9(a)).

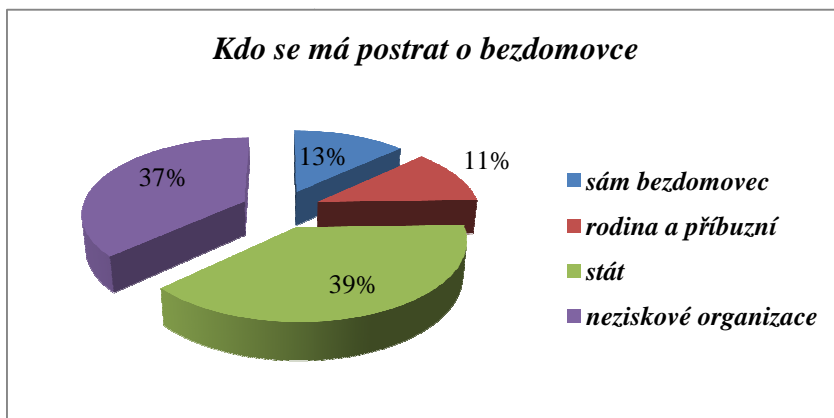
Graf č. 9(a): Armáda spásy a charita

Otázka č. 10: Kdo by se měl podle Vašeho názoru postarat o bezdomovce?

Z celkového počtu odpovědělo 39 % (47), že by se měl o bezdomovce postarat stát. Následovaly neziskové organizace, které označilo 37 % (45) respondentů. Odpověď, že by se měl postarat sám bezdomovec, označilo 13 % (16) dotazovaných a 11 % (14) respondentů si myslí, že by se o bezdomovce měla postarat rodina a příbuzní (viz. Vlastní výzkum graf č. 10).

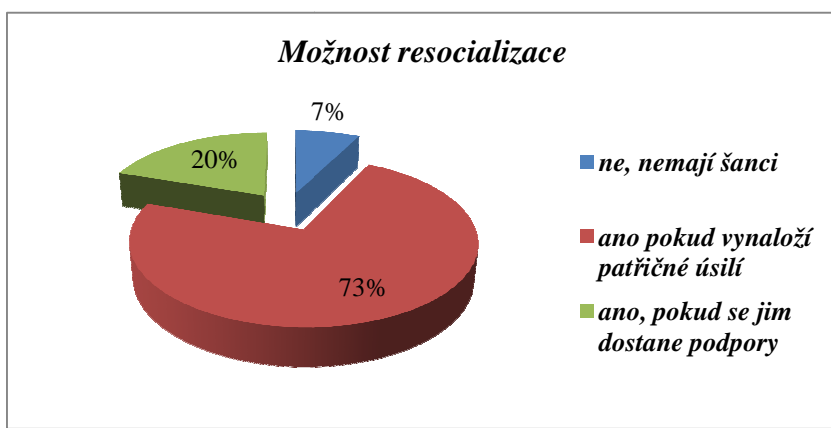
Graf č. 10: Kdo se má postarat o bezdomovce

Otázka č. 11: Myslíte si, že lidé bez domova mají šanci se znovu začlenit do společnosti?

K této otázce se 73 % (89) dotazovaných vyjádřilo, že mají šanci se znovu začlenit do společnosti, pokud vynaloží patřičné úsilí. Odpověď, pokud se jim dostane podpory, označilo 20% (24) respondentů a 7 % (9) dotazovaných si myslí, že nemají šanci se začlenit do společnosti (viz. Vlastní výzkum graf č. 11).

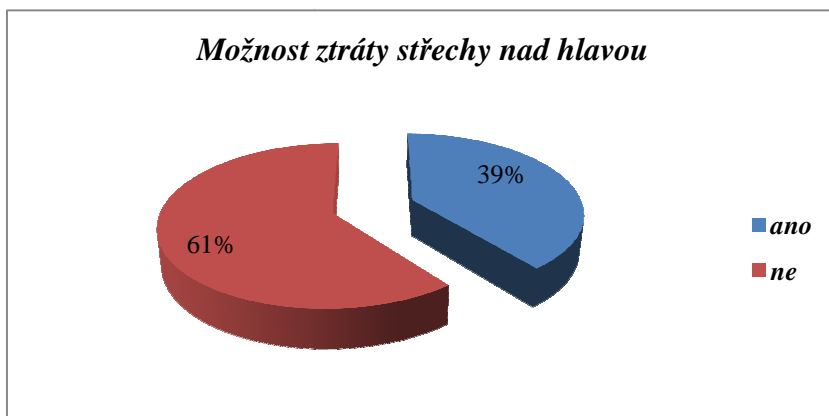
Graf č. 11: Možnost resocializace

Otázka č. 12: Připouštíte si možnost, že byste mohli ztratit střechu nad hlavou a stali se bezdomovcem?

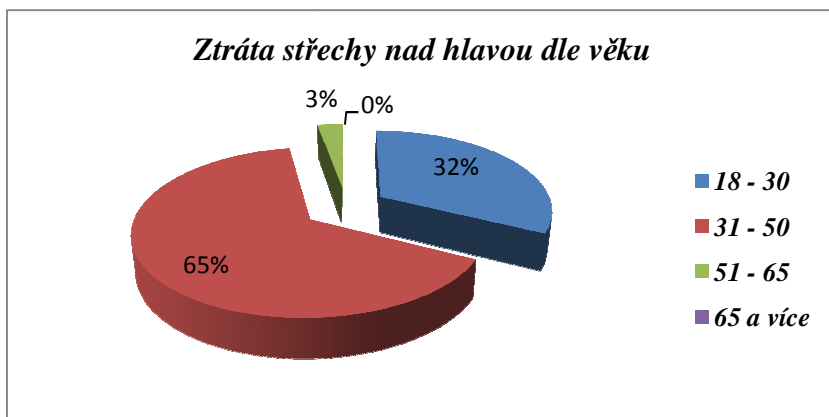
Možnost ztráty střechy nad hlavou si připouští 39 % (48) respondentů. Naopak celých 61 % (74) dotazovaných si tuto možnost vůbec nepřipouští (viz. Vlastní výzkum graf č. 12).

Graf č. 12: Možnost ztráty střechy nad hlavou

Pokud respondenti odpověděli na tuto otázku záporně, tedy ne, vychází rozdělení podle věkových kategorií následovně. Z celkového počtu 74 záporných odpovědí ve věkové kategorii 18-30 let si ztrátu střechy nad hlavou nepřipouští 32 % (24), ve věkové kategorii 31-50 let je to 65 % (48) dotazovaných, ve věkové kategorii 51-65 let jsou to 3% (2) dotazovaní a věková kategorie 65 let a více není zastoupena ani jedním respondentem (viz. Vlastní výzkum graf č. 12 b).

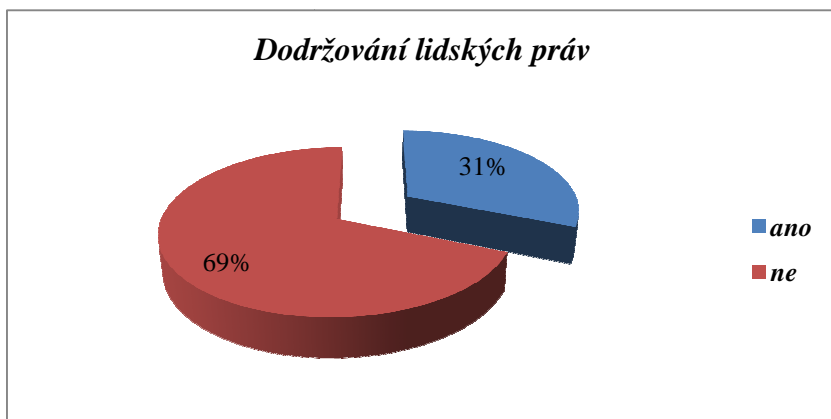
Graf č. 12 b): Ztráta střechy nad hlavou dle věku

Otázka č. 13: Myslíte si, že jsou v naší společnosti dodržována lidská práva?

Kladně odpovědělo 31 % (38) respondentů a 69 % (84) dotazovaných si myslí, že v naší společnosti nejsou lidská práva dodržována (viz. Vlastní výzkum graf č. 13).

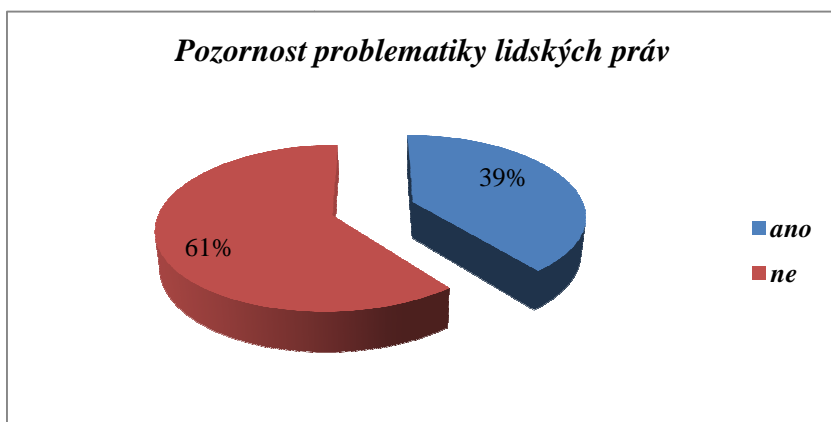
Graf č. 13: Dodržování lidských práv

Otázka č. 14: Myslíte si, že je v našem státě věnována patřičná pozornost této problematice?

Odpověď ano označilo 39 % (48) respondentů. Naopak 61 % (74) dotazovaných si myslí, že této problematice není v našem státě věnována patřičná pozornost (viz. Vlastní výzkum graf č. 14).

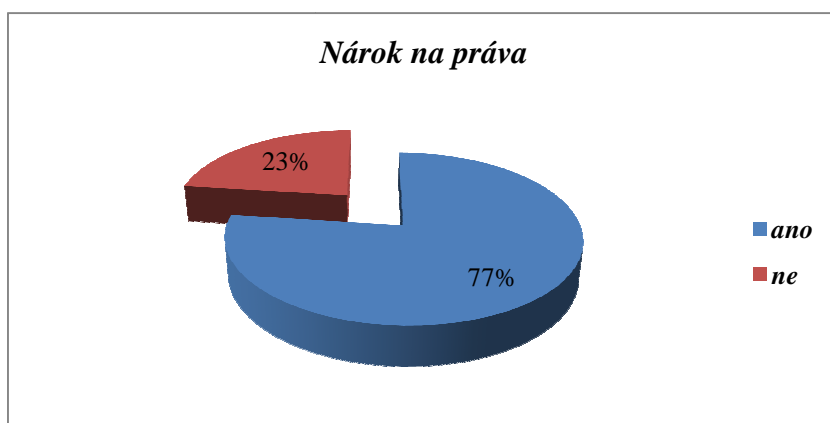
Graf č. 14: Pozornost problematiky lidských práv

Otázka č. 15: Všeobecná deklaráce Lidských práv zaručuje práva na sociální zabezpečení, dostupnou zdravotní péči, právo na práci, na ochranu proti nezaměstnanosti a důstojné životní podmínky. Platí tato práva i pro osoby bez přístřeší, které nepřispívají na sociální a zdravotní pojištění?

Kladně tuto otázku označilo 77 % (94) respondentů, záporně ji označilo 23 % (28) dotazovaných (viz. Vlastní výzkum graf č. 15).

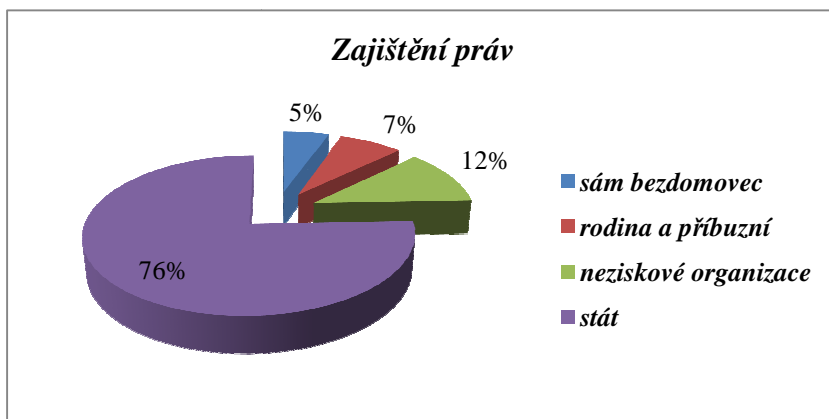
Graf č. 15: Nárok na práva

Otázka č. 16: Pokud ano, kdo má tato práva zajistit?

Na tuto otázku odpovídali pouze respondenti, kteří otázku číslo 15 označili kladně. Celých 76 % (71) respondentů si myslí, že tato práva má zajistit stát. Neziskové organizace označilo 12 % (11) dotazovaných. Rodina a příbuzní byla označena 7 % (7) respondentů a sám bezdomovec, označilo 5 % (5) respondentů (viz. Vlastní výzkum graf č. 16).

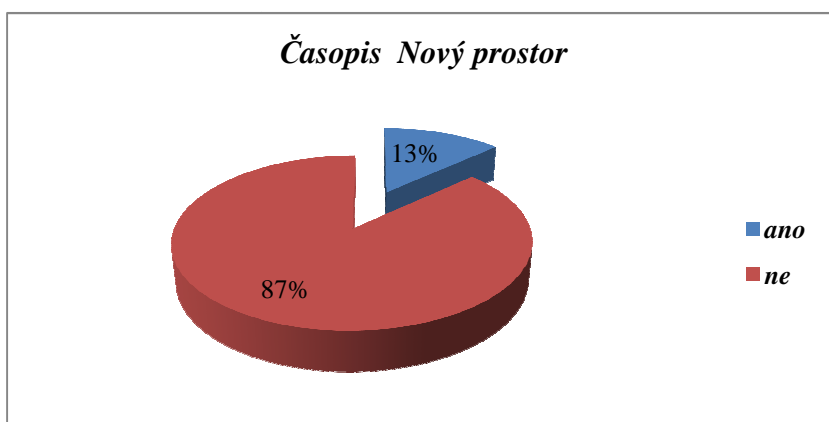
Graf č. 16: Zajištění práv

Otázka č. 17: Kupujete si časopis Nový prostor?

Časopis Nový prostor si kupuje 13 % (16) respondentů, naopak 87 % (106) dotazovaných si tento časopis nekupuje (viz. Vlastní výzkum graf č. 17).

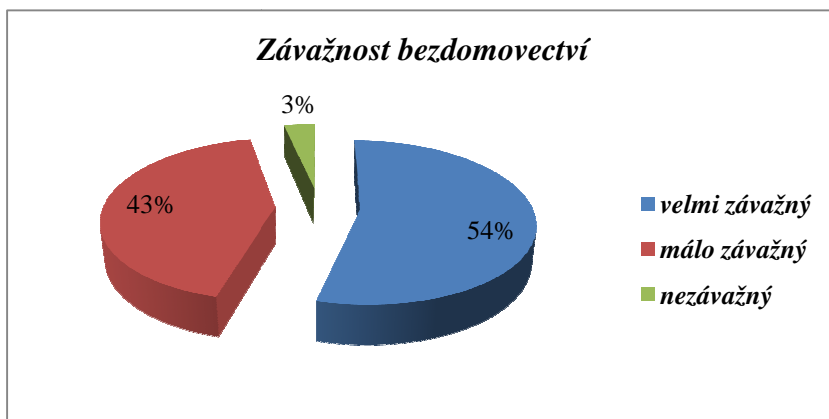
Graf č. 17: Časopis Nový prostor

Otázka č. 18: Problém bezdomovectví ve společnosti je problém?

Jako velmi závažný vnímá tento problém 54 % (66) dotazovaných, jako málo závažný ho vnímá 43 % (52) respondentů a 3 % (4) dotazovaných ho považuje za nezávažný problém (viz. Vlastní výzkum graf č. 18).

Graf č. 18: Závažnost bezdomovectví

4.2 Výsledky vyplývající z kvalitativního šetření

Jako podklad pro rozhovory se sociálními pracovníci jsem vybrala několik otázek z dotazníkového šetření. V rozhovorech jsem chtěla pomocí vybraných otázek zjistit, zda se postoj veřejnosti shoduje nebo neshoduje s názory a zkušenostmi sociálních pracovníků.

Nejprve jsem se respondentek dotazovala, zda je bezdomovectví způsobeno pouze vinou bezdomovce. Na tuto otázku odpověděly respondentky shodně, že není jenom vinou bezdomovce, ale ke vzniku této situace přistupuje řada nepříznivých okolností.

U otázky, čím bezdomovci nejvíce obtěžují své okolí, tři respondentky odpověděly, že je to špatnou osobní hygienou (zápachem), dále pak alkoholismem a i kriminalitou. Čtvrtá respondentka uvedla alkoholismus, zápach a kriminalitu.

Následující otázka se týkala resocializace lidí bez domova do společnosti. Na tuto otázku, zda se mohou tito lidé znovu začlenit do společnosti, všechny respondentky shodně odpověděly, že mají šanci, pokud se jim dostane podpory, ale v první řadě musí sami chtít (musí vynaložit patřičné úsilí).

Na otázku, zda práva, která zaručuje Všeobecná deklarace lidských práv, jako jsou právo na sociální zabezpečení, dostupnou zdravotní péči a důstojné životní podmínky platí i pro lidi, kteří nepřispívají na sociální a zdravotní pojištění. Všechny dotazované

respondentky odpověděly, že mají nárok. Jedna z respondentek však doplnila, že samozřejmě právo mají, ale pokud se vůbec nesnaží, tento nárok není zasloužený.

Na následně navazující otázku, kdo by měl tato práva zajistit, odpověděly dotazované sociální pracovnice jednoznačně, že tato práva by měl zajistit především stát.

U otázky, kdo jsou podle Vás lidé bez domova, respondentky uvedly, že jsou to v převážné většině lidé, kteří přišli o zaměstnání a ztratili střechu nad hlavou. Dále pak lidé, kteří propadli alkoholu nebo drogám a i lidé, kteří nejsou schopni splácet své dluhy. Jak dotazované uvedly, nemalá část bezdomovců pochází z řad mladých, kteří prošli dětskými domovy.

Na otázku, zda si připouštíte možnost ztráty střechy nad hlavou a stali se bezdomovcem, tuto možnost respondentky připustily.

Na další otázku, zda bezdomovectví je jevem pouze dnešní doby, konstatovaly sociální pracovnice, že v různých formách trvá od středověku až po dnešní dobu.

Na otázku kdo se má postarat o bezdomovce, dotazované odpovídaly, že je to hlavně úlohou státu a k tomu dodaly, že stát by měl více apelovat prostřednictvím školství a medií na zvýšení odpovědnosti každého za svůj život.

5 DISKUZE

V této části bakalářské práce budu vyhodnocovat stanovenou hypotézu na základě dat, která jsem získala prostřednictvím dotazníkového šetření, doplněných o kvalitativní šetření.

Předpokládaná hypotéza:

Postoj veřejnosti k aktivní ochraně práv osob bez přístřeší je kladný.

Na základě kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření bylo z celkového počtu 150 rozdaných dotazníků vyplněno a navraceno celkem 122. Tento počet považuji za velmi dobrý a sama jsem byla mile překvapena vysokou mírou návratnosti (81 %). Dotazník obsahoval celkem 18 otázek. První 3 otázky tvořily tzv. identifikační část. Týkaly se pohlaví, věku a nejvyššího dosaženého vzdělání respondentů. Ostatní otázky, které tvořily tzv. základní část, byly zaměřeny na celkový postoj respondentů k dané problematice a na lidská práva, která se této problematice bezprostředně týkají. Dotazník z převážné části obsahoval otázky uzavřené a jednu otázku otevřenou (otázka č. 9). U otázek uzavřených respondenti vybírali vždy jednu z uvedených variant, u otázky otevřené měli dotazovaní odpovědět stručně a vlastními slovy.

U první otázky, která se týkala pohlaví respondentů, měli muži o něco větší zastoupení nežli ženy, 71 mužů a 51 žen. Otázka týkající se věku respondentů byla nejvíce zastoupena věkovou kategorií 31 – 50 let, která celkem činila 66 dotazovaných. Kategorie 18 – 30 let byla zastoupena 30 respondenty. Věkovou kategorii 51 – 65 let tvořilo 20 dotazovaných a nejméně byla zastoupena věková kategorie 65 let a více, kterou tvořilo pouhých 6 respondentů z celkového počtu. I když jsem se při rozdávání dotazníků snažila o to, aby věkové kategorie, pohlaví a vzdělání respondentů byla různorodá, v některých případech se tato snaha bohužel nepodařila. Tento fakt přisuzuji především neochotě při vyplňování dotazníku ze strany starších občanů a občanů se základním vzděláním.

U otázky týkající se dosaženého vzdělání, mělo nejvíce dotazovaných vysokoškolské vzdělání a to 64. Středoškolské vzdělání s maturitou mělo 40

respondentů, vyučeno bylo 17 dotazovaných a se základním vzděláním byl pouze 1 respondent.

Ze základní části dotazníkového šetření jsem vybrala otázky, které považuji za klíčové a část z nich jsem porovnávala s rozhovory z kvalitativního šetření.

U otázky, kdo jsou podle Vás lidé bez domova, jsem zjišťovala, jaké jsou příčiny vzniku bezdomovectví. Na prvním místě se v žebříčku dané problematiky umístila odpověď, že jsou to lidé, kteří ztratili zaměstnání nebo bydlení, tuto variantu označilo celkem 42 respondentů. Na druhém místě byla jako nejčastější příčina označena odpověď, že jsou to lidé, kteří mají dluhy, celkem 26 dotazovaných a na třetím místě označilo 23 respondentů variantu, že jsou to alkoholici a konzumenti drog. Respondentky z řad sociálních pracovníků se v pořadí odpovědí shodovaly s respondenty z dotazníkového šetření. V porovnání mého výzkumu s teorií, že převážná část populace si myslí, že jsou to lidé, kteří nechtějí pracovat a kterou uvádí ve své knize Táňa Průdková, se tato teorie v mém výzkumu nepotvrdila. Respondenti z dotazníkového šetření ji z celkového počtu zadaných variant zařadili až na poslední místo.

U otázky, zda je bezdomovectví způsobeno pouze vinou bezdomovce, označilo odpověď ne 78 respondentů dotazníkového šetření a variantu ano označilo 44 dotazovaných. Sociální pracovníky shodně odpověděly, že bezdomovectví není jenom vinou bezdomovce, ale ke vzniku této situace přistupuje řada nepříznivých faktorů. V rozhovoru často zmiňovaly, že velký počet bezdomovců pochází z řad mládeže, která po odchodu z Dětských domovů, není připravena na reálný život. Myslím, že u této skupiny lidí je riziko bezdomovectví vysoké, neboť přípravě na život a základním pravidlům se učíme především v rodině. Tímto poznatkem lze potvrdit i teorii, kterou uvádí V. a I. Hradečtí. Vycházejí z přesvědčení, že rodina je základ života a nepřítomnost dobré péče rodiny vede k nebezpečí, že jedinci z těchto rodin upadnou do bezdomovství.

Na otázku, kdo by se měl postarat o bezdomovce z celkového počtu 122 odpovědí, označilo 47 respondentů odpověď stát. 45 respondentů označilo odpověď neziskové organizace a pouhých 16 respondentů označilo odpověď sám bezdomovec. Všechny dotazované sociální pracovníky shodně odpověděly, že je to hlavně úlohou státu a

dodaly, že stát by měl více apelovat na zvýšení zodpovědnosti každého občana za svůj život.

U otázky zda si připouštíte možnost, že byste ztratili střechu nad hlavou a stali se bezdomovcem, mi přišlo dosti nepochopitelné, že z celkového počtu 122 respondentů si celých 74 dotazovaných tuto možnost vůbec nepřipouští. Naopak respondentky z řad sociálních pracovníc si tuto možnost připouští. V porovnání mého výzkumu s výzkumem, který uvádí ve své diplomové práci Bc. Rudová, se musím s tímto výzkumem ztotožnit, neboť i z mého dotazníkového šetření vyplývá, že si tuto možnost vůbec nepřipouští pouze generace mladších občanů. (viz. Vlastní výzkum graf č.12b).

Na otázku zda práva, která zaručuje Všeobecná deklarace lidských práv, jako jsou právo na sociální zabezpečení, dostupnou zdravotní péči a důstojné životní podmínky platí i pro lidi, kteří nepřispívají na sociální a zdravotní pojištění. Kladnou odpověď ano označilo 94 respondentů z celkového počtu 122. Všechny dotazované sociální pracovníce odpověděly, že mají nárok a jedna z dotazovaných respondentek doplnila, že samozřejmě nárok na práva mají, ale pokud se nesnaží, tento nárok není zasloužený.

Na otázku, týkající se resocializace bezdomovců do společnosti, označilo odpověď ano, pokud vynaloží patřičné úsilí 24 respondentů. Pokud se jim dostane podpory, označilo 89 dotazovaných a zápornou odpověď ne, nemají šanci, označilo pouhých 9 respondentů. Všechny sociální pracovníce shodně odpověděly, že mají šanci znovu se začlenit do společnosti, pokud se jim dostane podpory a aktivně se zapojí do snahy o zlepšení své životní situace. Z rozhovorů vyplynulo, že mají šanci se znovu začlenit do společnosti, pokud to udělají v samotných začátcích (první 3 měsíce) jejich nepříznivého sociálního stavu. Později je resocializace dle zkušeností respondentek velmi obtížná, neboť po určité době většina bezdomovců na svůj stav rezignuje.

Nejvíce písemných připomínek jsem zaznamenala u otázky, která se týkala dotazu, zda si respondenti kupují časopis Nový prostor. Pouhých 16 respondentů z celkového počtu 122 si kupuje časopis Nový prostor. Písemné připomínky se z velké části týkaly především ceny za časopis, která se určité skupině dotazovaných zdála příliš vysoká. Dost mě tato reakce překvapila, neboť několik let si časopis Nový prostor pravidelně kupuji a myslím si, že 40 korun je naprosto adekvátní cena.

Na otázku zda si myslíte, že jsou v naší společnosti dodržována lidská práva, označilo odpověď ne 84 respondentů z celkového počtu 122. Zbýlých 38 dotazovaných označilo odpověď ano. Na následující otázku, zda je dané problematice věnována patřičná pozornost, označilo odpověď ne 74 respondentů z celkového počtu 122. Odpověď ano označilo 48 dotazovaných. Z odpovědí respondentů usuzuji, že jim daná problematika není lhostejná.

U otázky, která se týkala znalosti státních neziskových organizací, mě dosti překvapilo, že z celkového počtu 122 respondentů na tuto otázku odpovědělo kladně pouhých 38 dotazovaných. Z celkového počtu kladných odpovědí se znalosti dotazovaných o neziskových organizacích zúžily pouze na Charitu a Armádu spásy. Ostatní neziskové organizace už respondenti nebyli schopni zodpovědět.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit jaký je postoj veřejnosti k ochraně práv lidí bez přístřeší. Výsledky, které vzešly z kvantitativního šetření potvrdily, že postoj veřejnosti k ochraně práv lidí bez přístřeší a celkový postoj k závažnosti problému bezdomovectví je kladný. Tento fakt přisuzuji především tomu, že více jak polovinu z celkového počtu dotazovaných, tvořili vysokoškolsky vzdělaní respondenti, u kterých se předpokládá větší míra právního povědomí. Tímto výzkumem jsem si potvrdila i teorii, kterou uvádí ve své knize V. a I. Hradečtí, že se stoupajícím vzděláním se zvyšuje podíl kladných odpovědí, které poukazují na závažnost problému bezdomovců.

Jak už jsem na začátku zmiňovala, jediný problém, který jsem při výzkumu zaznamenala, byla značná neochota při vyplňování dotazníku staršími občany a občany se základním vzděláním. Tento fakt potvrzuje i počet respondentů ve věku 65 let a více, který tvořil z celkového počtu 122 dotazovaných, pouhých 6 respondentů. U občanů se základním vzděláním to byl pouhý jeden respondent. Výsledky vzešlé z kvalitativního šetření, potvrdily výsledky dotazníkového šetření. Při rozhovorech se sociálními pracovníci jsem zaznamenala jeden velmi důležitý poznatek. Kladný postoj veřejnosti k problému bezdomovectví, který vzešel z mého dotazníkového šetření, připisují tomu, že byl dotazník vyplňován v zimě. Jak v rozhovorech několikrát podotkli, bývá solidarita veřejnosti větší v zimních měsících. Myslím, že by tento fakt

mohl být použit jako téma a podklad pro následnou diplomovou práci, kde by bylo možné porovnat výzkumy za letní a zimní období.

6 ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce bylo zjistit jaký je postoj veřejnosti k ochraně práv lidí bez přístřeší v kontextu Všeobecné deklarace lidských práv. Výsledky dotazníkového šetření byly konfrontovány se sociálními pracovníky, kteří o osoby bez přístřeší pečují.

Výzkumným úkolem této práce bylo metodou dotazníkového šetření, které bylo doplněno kvalitativním šetřením, potvrdit či vyvrátit předpokládanou hypotézu. Na základě zjištěných poznatků, mohu konstatovat, že předpokládána hypotéza, která zněla *Postoj veřejnosti k aktivní ochraně práv osob bez přístřeší je kladný*, byla potvrzena.

Výsledky, které vzešly z kvantitativního výzkumu, prokazují, že právní povědomí veřejnosti k ochraně lidských práv je na velmi dobré úrovni. Tento fakt je dán tím, že více jak polovinu oslovených respondentů, tvořili vysokoškolsky vzdělaní občané. Kvalitativní šetření tyto výsledky doplnilo o poznatky sociálních pracovníků, jejichž názory se většinou shodovali s názory respondentů z řad veřejnosti.

Zjištěné výsledky mé práce mohou být využity jako doplňující zdroj informací pro neziskové organizace, které se danou problematikou zabývají. Rovněž mohou sloužit jako studijní materiál pro studenty Zdravotně sociální fakulty, jež problematika bezdomovectví zajímá.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. BARTÁK, M. *Zdravotní stav populace bezdomovců v ČR a jeho determinanty*. 1. vydání, Kostelec nad Černými lesy: IZPE, 2004. ISSN 1213-8096.
2. BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH L. *Slabikář sociální práce na ulici: supervize, streetwork, financování*. 1. vydání. Brno: Doplněk, 2003. ISBN 80-7239-148-8.
3. FITZPATRICK, S., KEMP, P. KLINKER, S. *Bezdomovství. Přehled výsledků výzkumů z Velké Británie*. 1. vydání. Kostelec nad Černými Lesy: Institut zdravotní politiky a ekonomiky, 2004. ISBN 80-86625-15-X.
4. HAASOVÁ, J. *Jak žijí v Olomouci ženy bez domova*. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 100 s. ISBN 80-244-1238-.
5. HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 408 s. ISBN 80-7367-040-2.
6. HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství – extrémní vyloučení*. 1. vydání. Praha: Naděje o. s., 1996. 111 s. ISBN 80-902292-0-4.
7. HRADECKÝ, I. a kol. *Definice a typologie bezdomovectví*. 1. Vydání. Praha: Naděje o. s., 2007. 52 s. ISBN 978-8-0-86451-13-8.
8. HRADECKÝ, I. *Sborník ze semináře na téma bezdomovství v Evropě*. Praha: Naděje o. s., 1998. ISBN 80-902292-3-9.
9. HUDÁKOVÁ, Z. *Starostlivost' o bezdomovcov*. In Florence [online] 2012 [2012. 3.6]. Dostupné: <http://www.florence.cz/>.
10. JANKOVSKÝ J. *Etika pro pomáhající profese*. 1. vydání. Praha: Triton, 2003. 223 s. ISBN 80-7254-329-6.
11. JIRUŠEK, J. *Bezdomovectví v zrcadle Všeobecné deklarace lidských práv*. In Britské listy [online]. 2002 [2011.12.28]. Dostupné z: <http://blisty.cz/art/10374.html>.
12. KREBS, V. a kol. *Sociální politika*. 4. vydání. Praha: ASPI, a.s., 2007. 504 s. ISBN978-80-7357-276-1.
13. MAREK, J., STRNAD, A., HOTOVCOVÁ, L. *Bezdomovectví v kontextu ambulantních sociálních služeb*. 1. vydání. Praha: Portál, 2012. 176 s. ISBN 978-80-262-0090-1.

14. MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN 80-85850-61-3.
15. MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-767-310-9.
16. MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.
17. MATOUŠEK, O., KROFTOVÁ, A. *Mládež a delikvence*. 2. vydání. Praha: Portál, 2003. 344 s. ISBN 80-7178-771-X.
18. MATOUŠEK, O., KOLÁČKOVÁ, J., KODYMOVÁ, P. *Sociální práce v praxi: specifikace různých cílových skupin a práce s nimi*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002-X.
19. NOLČ, J. a kol. Listina základních práv a svobod. *In Ústava České republiky s úvodním komentářem*. Brno: CP Books, 2005. ISBN 80-251-0632-5.
20. PECKOVÁ, P. *Bezdomovectví z pohledu Policie ČR*. České Budějovice, 2010. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Vedoucí práce Ing. Jaroslav Šetek Ph.D.
21. PRUDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. *Bezdomovectví*. 1. vydání. Praha: Triton, 2008. 96 s. ISBN 978-80-7387-100-0.
22. RUDOVÁ, L. *Přístupy veřejnosti k problematice bezdomovectví*. České Budějovice, 2009. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce Doc. MUDr. Vladimír Vurm, CSc.
23. ŠTĚCHOVÁ, M., LUPTÁKOVÁ, M., KOPOLDOVÁ, B. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7338-069-4.
24. VACÍNOVÁ, T. Problematika bezdomovectví. *In Vybrané psychologické aspekty terénní sociální práce*. Praha: UJEP, 2006. ISBN 80-7044-769-9.
25. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vydání. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.

26. VOCHOZKOVÁ, M. *Specifikace sociální práce v podmínkách azylových domů*. České Budějovice, 2007. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Zdravotně sociální fakulta. Vedoucí práce Mgr. Hana Francová.
27. VURM, V. *Vybrané kapitoly z veřejného a sociálního zdravotnictví*. 1. Vydání. Praha: Manus, 2004. 100 s. ISBN 80-86571-07-06.
28. *Bezdomovci*. [online]. 2012 [2012.6.27]. Dostupné z: <http://www.socionet.sk/>.
29. *Co děláme. Azylové domy a noclehárny*. [online]. 2012 [2012.6.27]. Dostupné z: <http://www.armadaspasy.cz/co-delame/azylove-domy-nocleharny>.
30. Zákon číslo č. 108/2006 Sb., o sociálních službách
31. Zákon č.110/2006 Sb. o životním a existenčním minimu
32. Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi

8 KLÍČOVÁ SLOVA

Bezdomovectví

Lidská práva

Všeobecná deklarace lidských práv

Postoj veřejnosti

9 SEZNAM PŘÍLOH:

Dotazník k bakalářské práci na téma:

Bezdomovectví v zrcadle Všeobecné deklarace lidských práv

Vážení občané,

Jmenuji se Anetta Jarošová a jsem studentkou Zdravotně sociální fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, oboru Sociální práce ve veřejné správě.

Tento dotazník je součástí mé bakalářské práce. Dotazník obsahuje otázky uzavřené a jednu otázku otevřenou. U otázek uzavřených označte jednu z uvedených alternativ. Na otázku otevřenou se pokuste odpovědět stručně a vlastními slovy. Hlavním kritériem pro vyplnění dotazníku je bydliště v Českých Budějovicích.

Děkuji Vám za ochotu a čas věnovaný vyplňování tohoto dotazníku. Informace Vámi poskytnuté budou použity pouze jako podklad k vypracování mé bakalářské práce.

1. **Vaše pohlaví**

- a) žena
- b) muž

2. **Váš věk**

- a) 18 - 30 let
- b) 31 - 50 let
- c) 51 - 65 let
- d) 65 let a více

3. **Vaše nejvyšší dosažené vzdělání**

- a) základní
- b) vyučen
- c) střední s maturitou
- d) vysokoškolské

4. **Potkáváte v ulicích města bezdomovce?**
- a) ano, pravidelně
 - b) ano, jen občas
 - c) ne, vůbec
5. **Kdo jsou podle Vás lidé bez domova, lidé kteří?**
- a) ztratili zaměstnání či bydlení
 - b) chudí lidé
 - c) ztratili partnera, rozvedli se
 - d) alkoholici a konzumenti drog
 - e) mají dluhy
 - f) nechtějí pracovat
6. **Je bezdomovectví problémem pouze dnešní doby?**
- a) ano
 - b) ne
7. **Lze se bezdomovcem stát pouze vlastní vinou?**
- a) ano
 - b) ne
8. **Čím bezdomovci, dle Vašeho názoru nejvíce obtěžují své okolí.**
- a) žebráním
 - b) zápachem
 - c) kriminalitou
 - d) užíváním alkoholu a drog
 - e) neobtěžují své okolí
9. **Znáte nějaké státní nebo neziskové organizace, zabývající se touto problematikou**
- a) ano, (jaké)
 - b) ne

10. **Kdo by se měl podle Vašeho názoru postarat o bezdomovce**
- a) sám bezdomovec
 - b) rodina a příbuzní
 - c) stát
 - d) neziskové organizace
11. **Myslíte si, že lidé bez přístřeší mají šanci se znovu začlenit do společnosti?**
- a) ne, nemají šanci
 - b) ano, pokud vynaloží patřičné úsilí
 - c) ano, pokud se jim dostane podpory
12. **Připouštíte si možnost, že byste mohli ztratit střechu nad hlavou a stát se bezdomovcem?**
- a) ano, může to postihnout každého z nás
 - b) ne, tuto situaci si nepřipouštím
13. **Myslíte si, že jsou v naší společnosti dodržována lidská práva?**
- a) ano
 - b) ne
14. **Myslíte si, že je v našem státě věnována patřičná pozornost této problematice?**
- a) ano
 - b) ne
15. **Všeobecná deklarace lidských práv zaručuje práva na sociální zabezpečení, dostupnou zdravotní péči, právo na práci, na ochranu proti nezaměstnanosti a důstojné životní podmínky. Platí tato práva i pro osoby bez přístřeší, které nepřispívají na sociální a zdravotní zabezpečení?**
- a) ano
 - b) ne

16) Pokud ano, kdo má tato práva zajistit?

- a) rodina a příbuzní
- b) stát
- c) neziskové organizace
- d) sám bezdomovec

17) Kupujete si časopis Nový prostor

- a) ano
- b) ne

18) Problém bezdomovectví ve společnosti je problém

- a) velmi závažný
- b) málo závažný
- c) nezávažný